

Pilinszky János a digitális térben

Sárközi Balázs

János Pilinszky in the digital space

Abstract

The aim of the study is to demonstrate the philological and textual opportunities of Pilinszky's poetry in the online field. The lifework of Pilinszky is not considered among the largest oeuvres. In spite of this, there are no critical editions of the Pilinszky—poems yet. Nevertheless, everything is ready for a full-scope critical edition; the philological research has revealed the whole life of János Pilinszky. Due to Pilinszky's diverse reception and the improvement of text encoding and data representation, literary studies nowadays have a great opportunity to execute this textual task in the world of the digital studies as well. This essay attempts to recommend a modern and forward-looking way to create the aforementioned Pilinszky—critical edition. So the essay tries to prove that there is a great potential in the literary database, which can be also useful in practical research, even considering the post-modern period. The main aim of the approach is to show that nowadays the academic studies and the world of computers are getting closer and closer to each other.

Keywords: digital philology; post-modern poetry; digital humanities; Pilinszky János; digital critical edition

Kulcsszavak: digitális filológia; posztmodern költészet; digitális humán tárgyak; Pilinszky János; digitális kritikai kiadás

Subject-Affiliation in New CEEOL: Language and Literature – Studies of Literature – Hungarian Literature

DOI: 10.36007/eruedu.2021.4.104-110

Annak ellenére, hogy Pilinszky János költői életműve nem tartozik a legnagyobbak közé, sőt kimondottan kisméretűnek tekinthető, kritikai kiadása még nem készült el. A költői oeuvre viszonylagos kis mérete ellenére – az 1976-os, utolsó *Kráter* című kötet, amely új versek mellett az összegyűjtött verseket tartalmazza, 220 költeményt sorakoztat fel (Tüskés 1996, 49), és a későbbi gyűjteményes kötetek ezt a számot csupán körülbelül 40 költeménnyel és kevés számú zsenyével egészítik ki – az életmű számos filológiai problémát felvet, amelyeket a filológiai kutatás már több esetben számba vett, ugyanakkor ezek megoldásában talán egy digitális filológiai adatbázis, egy digitális kritikai kiadás nyújthatna segítséget.

A kritikai kiadás hiánya mellett természetesen kiemelendő, hogy az irodalomtudományi kutatások eredményeképpen mára számos, a Pilinszky-életmű lírai szegmensét átfogó, valamint a levelezéseket, publicisztikai írásokat, naplóbejegyzéseket felsorakoztató kötet született,¹ amelyek a teljesség igényével tárják fel az oeuvre

¹ Hafner Zoltán munkái a Pilinszky-filológia szinte teljes egészét felölelik: Pilinszky János: Beszélgetések. (Szerk., szöveggond., jegyzetek, mutatók, utószó.) Századvég, Bp. 1994. – Jav., bőv. kiadás

egészét, ugyanakkor a költői életmű filológiai nehézségeit talán nem oldják fel. A lírai alkotások esetén Pilinszky János publikáláshoz való hozzáállása – „Számomra ugyanis minden publikálás valószínűtlennek tűnt, s annak tűnik máig is. Hogy a sorok, amiket fejemben hordtam, majd papírra vettem, elidegenítve tőlem, nyomtatott betűkkel megjelennek – hogyan is lehet ezt megemészteni? Hozzászoktam, hogy kézzel írok, és saját kézírásomnak még elhiszem, hogy létezik, hogy az enyém, köze van hozzám. De a nyomtatott betű? Persze, beletörődtem ebbe is. De ettől kezdve az írás nem enyém, hanem másoké – s így büntetés és ajándék egyszerre.” (Rónay Lászlónak adott interjú. Idézi Tüskés 1986, 67–68) – a rendkívül sok címváltoztatás, a számos variációt, különbözőséget mutató ajánlások, valamint a versek számos szövegszerű változtatása (Tüskés 1996) mint filológiai problémák természetesen kevéssé megmutathatók, így pedig nehézkesen vizsgálhatók csupán gyűjteményes kötetek segítségével, kritikai kiadás nélkül.

Pilinszky János lírai életművének legteljesebb gyűjteményét a Domokos Mátyás és Hafner Zoltán szerkesztésében megjelent Pilinszky János összes versei című kötet adja (ld. 1. lábjegyzet), amely a korábbi, Jelenits István nevéhez fűződő gyűjtéshez képest versekkel, a kéziratban maradt lírai darabok megjelentetésével, valamint töredékek kiadásával is bővült. A digitális térben a lírai életmű tekintetében mind a Petőfi Irodalmi Múzeum, mind pedig a Magyar Elektronikus Könyvtár felületein elérhető gyűjteményes kötetek, azonban a MEK adatbázisában Pilinszky János összegyűjtött versei címmel az ugyanezen címmel Domokos Mátyás és Hafner Zoltán gondozásában a Századvégnél megjelent 1992-es gyűjtemény található meg, amely mind filológiai apparátusát, mind pedig a megjelentetett alkotások mennyiségét tekintve egy kevésbé átfogó korpuszt jelent. (Mindemellett a kötet felületén semmilyen bibliográfiai adat nem található meg – a szerzőségi, megjelenési adatok egy másik, „címkes formátum” jelzésű url alatt érhetőek el.)²

A PIM felületén elérhető Pilinszky János összes versei³ az azonos című Domokos Mátyás és Hafner Zoltán kiadásában megjelent kiadvány digitalizált változatát jelenti, vagyis tartalmazza a kötetből kimaradt verseket, a meséket, a zsenyéket, a hátrahagyott verseket és a töredékeket is, illetéknéppen a lírai korpusz fellelhető legteljesebb gyűjteményének digitális változatát adja, ugyanakkor jellegéből és céljaiból adódóan a kutatás számára nem biztosít olyan filológiai adatokat és szö-

---

a Digitális Akadémia számára: 2003. Simone Weil: Kegyelem és nehézkedés. Pilinszky János fordításai. (Szerk., szöveggond., jegyzetek, utószó – Bende Józseffel közösen.) Vigília, Bp. 1994. Pilinszky János: Naplók, töredékek. (Szerk., szöveggond., jegyzetek, mutatók, utószó.) Századvég, Bp. 1995. – Jav., bőv. kiadása a Digitális Akadémia számára: 2002. Pilinszky fényképei. (Szerk., jegyzetek, utószó.) Pesti Szalon, Bp. 1995. Pilinszky János összes versei. (Szerk., szöveggond., utószó.) Osiris, Bp. 1996. – További jav., bőv. kiadások: 1998, 2001, 2002, 2003. Pilinszky János: Széppróza. (Szerk., szöveggond., jegyzetek, mutatók, utószó.) Osiris, Bp. 1996. – 2. kiadás: 1998.; 3. jav. kiadás: 2004. Pilinszky János: Versfüzet, 1948. (Faksimile; utószó.) Kortárs, Bp. 1996. Pilinszky János összegyűjtött levelei. (Szerk., szöveggond., jegyzetek, mutatók, utószó.) Osiris, Bp. 1997. Pilinszky Rómában. (Szerk., szöveggond., jegyzetek, utószó.) Kortárs, Bp. 1997. Pilinszky. – CD-ROM, Audio CD, Képeskönyv. Osiris, Bp. 1997. Pilinszky János: Publicisztikai írások. (Szerk., szöveggond., jegyzetek, mutatók, utószó.) Osiris, Bp. 1999. – A Tanulmányok, esszék, cikkek (1993) második, javított, bővített, jegyzetelt kiadása. Levelek Pilinszkynek. (Vál., szerk., szöveggond., utószó, jegyzetek, mutatók.) Új Forrás, Tatabánya, 2012

2 <http://www.mek.oszk.hu/01000/01016/cimkes.html> (Letöltés: 2020.09.03.)

3 https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/PILINSZKY/pilinszky00001_tart.html (Letöltés: 2020.09.20.)

vegváltozatokat, amelyek tovább segítenék a Pilinszky-értelmezést. Mindazonáltal mindenképpen megjegyezendő, hogy a kritikai kiadás elkészítése nem formálná át, nem változtatná meg a Pilinszky-képet, ugyanakkor jelentős alkotáslélektani problémákat volna képes megvilágítani (Tüskés 1996, 49), valamint egyéb, kifejezetten nyelvi-poétikai és irodalomértelmezési kérdésekben lenne elengedhetetlen forrás (pl. a paratextuális elemek vizsgálatának lehetővé tételével, az ajánlások sokszínűségének, Pilinszky tudatos ajánlásírásának fényében, a címek és azok változásának tekintetében, vagy akár a csak részben politikai/ideológiai nyomásra történő szövegváltoztatások terén) és amennyiben digitálisan készülne el további, és talán az analóg térben kivitelezhetetlen filológiai-textológiai analízisek elvégzésének lehetőségét is megteremtene, akár szóstatistikai vizsgálatok, adatvizualizációs technológiák tekintetében. Továbbá talán segítséget nyújtana az olyasfajta problémák feloldásában is mint a „Bajvívás volt itt...” kezdetű töredék kérdése, amely Ady Endre Minden titkok versei című ciklusának egyik töredékeként is ismeretes, de Pilinszky János összes verseinek töredékei közé is bekerült 1961-es dátummal (H. Nagy 2001, 106–108). Egyébként a verstöredék mindkét változatban fellelhető a digitális térben is, a MEK felületén Ady Bajvívás volt itt kezdetű ciklusának nyitó darabjaként,⁴ míg a PIM felületén Pilinszky összes versei között, a Töredékek fejezet negyedik darabjaként.⁵

Természetesen mindkét gyűjteményes kötet digitális változata a nagyközönség számára, és nem az irodalomtudományi kutatás eszközeként készült, illetéknéppen sem a teljesség, sem a kutatást segítő jelleg, sem pedig a felületkezelhetőség kutatást segítő jellemzői nem várhatók el velük kapcsolatban. Az utóbbiról az interface tekintetében – és természetesen a nagyobb méretű korpusz okán is – kijelenthető, hogy a PIM Pilinszky Jánoshoz tartozó adatbázisa egy bővebb és kereshető adatbázist jelent. A lírai alkotások vizsgálatát tekintve a digitalizált gyűjteményes kötet erényeként említhető, hogy a verses kötetek külön-külön, felugró lapban elérhetőek – nem darabokban, versenként –, valamint minden alkotás esetén feltüntetésre került az első megjelenés helye és ideje is, amely nem csupán a nagyközönség számára nyújt információkat. Ezek a bibliográfiai adatok azonban nem kereshetők, csupán egyenként fellelhetők, valamint a gyűjtemény url-jén⁶ sem található semmilyen keresési opció, rendezési lehetőség; erre csupán a PIM és a Digitális Irodalmi Akadémia Pilinszky János tematikus oldalán van lehetőség,⁷ ahol nem minden esetben egyértelmű, hogy az egyes keresési opciók esetén mi az az adatbázis, amely a keresés alapjául szolgál. A keresés a művekben opció választása esetén⁸ hat szűrő állítható be, amely a paratextuális elemekben való kereséstől a megjelenési adatokig megengedi a keresést, ugyanakkor a „művekben” szó úgy tetszik, hogy minden a költővel kapcsolatos írást magába foglal. A „trapéz” szóra való keresés esetén például elsődlegesen 21 találat jelenik meg, amelyek közül az első

4 <https://mek.oszk.hu/00500/00588/html/vers0501.htm>

5 <https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/PILINSZKY/pilinszky00001/pilinszky00323/pilinszky00323.html>

6 https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/PILINSZKY/pilinszky00373_kv.html

7 <https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/pilinszky-janos#digitalizalt-muvek>

8 <https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/pilinszky-janos#kereses-a-muvekben>

Bözsöny Ferenc Költői hitvallás című interjúja,⁹ emellett még hat interjú, két Nemes Nagy Ágnes-esszé, egy Németh László-levél, egy-egy Pilinszkytól származó levél és esszé, valamint (valószínűleg duplikátumként, az előző találatok forráshelyeként) a Beszélgetések, a Napló, töredékek, az Összes versei és a Publicisztikai írások című kötet jelenik meg találatként, és csak ezek között a Trapéz és korlát című vers.

A Pilinszky-életmű érdekes szegmense lehet a hangzó vers, Pilinszky saját versmondásai. A költő köztudottan a hangzó vers híve volt, és számtalanszor mondott, szavalt saját versei mellett más remekműveket is. A filológiai kutatás felveti, hogy ebből az orális költészethez közelítő attitűdből kiindulva (Tüskés 1996, 51) – és talán hozzátéve Pilinszky írott szóhoz és a leírt, publikált szöveg költőtől való elválásához kapcsolódó gondolatait – talán feltételezhető, hogy a lírai életmű részét kell, hogy képezzék az ismert, fennmaradt Pilinszky-versmondások¹⁰ is (természetesen elsősorban a saját versek szavaltatai). Ugyanakkor a hagyományos, „analóg” filológiai-textológiai kiadásmódszerek nehézkesen (esetleg CD-, DVD-melléklettel) lennének képesek kivitelezni a hangzó vers kritikai kiadásban való megjelenítését, amely számos más érv mellett tovább erősítheti az esetleges kritikai kiadás digitális textológiai módszerekkel és digitális térben való megjelenésének gondolatát. (Valamifajta hipertextualitást megvalósítva a fellelhető szövegváltozatok kiegészítéseként a fennmaradt szavaltatok összekapcsolása a végleges szövegtestekkel esetleg gazdagíthatja, kiegészítheti a Pilinszky-lírákorporusz teljességét.)

A Pilinszky János életművéhez kapcsolódó filológiai-textológiai kutatások több esetben nem értenek egyet abban, hogy mit szükséges a Pilinszky-oeuvre teljességének tekinteni. Kérdéses lehet a „csak a válogatott verseit megíró” (Tüskés 1996, 49) Pilinszkyvel kapcsolatban, aki azonban kiterjedt publicisztikai munkásságot is hátrahagyott, valamint esszéket írt, interjúkat adott, és a líra mellett más irodalmi műnemek területén is próbákat tett, hogy melyek azok az elemek, amelyek még a művészi, alkotói pálya részét képezik, és melyek azok, amelyek ezeken már kívül kerülhetnek. A polémia Pilinszky leveleinek kiadása után merült fel – „Zavarba ejtő mű, mondanám legszívesebben e több mint hétszáz oldalas kötetre, de mindjárt vissza kell kérdezzem magam, kinek a művéről beszélek, a filológus Hafner Zoltánéról, aki impozáns odaadással és szorgalommal rendezte sajtó alá, látta el jegyzetekkel ezt a csaknem nyolcszáz levelet (még ha a jegyzetek margóján tehető is néhány észrevétel), vagy a költőéról, aki semmiképp sem tekintette, nem is tekinthette leveleit az oeuvre részének.” (Pályi 1998) – és amellett, hogy nehezen mérlegelhető kérdést feszeget, a Pilinszky-filológia, és valószínűsíthetően az egész Pilinszky János életművéhez kapcsolódó kutatás szempontjából fontos, hiszen a kérdés eldöntése nélkül is egyértelműnek tetszik, hogy mind a levelek, mind pedig minden más műfajú Pilinszky-szövegadalékokkal, alkotáslélektani, ars poetica, alkotásfilozófiai háttérinformációkkal – még ha sok esetben a lírai szö-

9 https://opac.dia.hu/record/-/record/display/manifestation/Pilinszky_Janos-Beszeltgetesek-pilinszky00990b/1cfe22ad-4f84-4f29-946e-e2197c3aeb9e/solr/0/24/0/21/authorOrder/ASC

10 Ilyen szövegváltozatoknak tekinthető Pilinszky-szavaltatok több helyütt megtalálhatóak a digitális térben. A talán a legkultikusabbnak tekinthető Apokrif elmondott változata, az elmondás módja talán nem csupán egy Apokrif-szövegváltozatként vizsgálható, hanem egyéb prozódiai, nyelvi-poétikai és más értelmezi szempontokkal képes kiegészíteni, gazdagítani az irodalomtudomány Apokrif-értelmezését. https://www.youtube.com/watch?v=Nv_kkX-ZvmA&t=29s

vegekkel ellentmondó gondolatokkal is – szolgálhat az irodalomértelmezés és a Pilinszky-kutatás számára. A Pilinszky-filológia kiemelkedő eredménye, hogy ezek a különböző műfajú szövegek teljességükben a kutatás rendelkezésére állnak, és egy közösen kereshető, közös platformú adatbázisba rendezésük esetén számos lehetőséget nyújtanának akár a digitális kritikai kiadás megvalósulásának segítésére, akár újabb, digitális textológiai kutatások elvégzésére.

A digitális filológia ugyan egyértelműen kijelenti, hogy a számítógépes szövegolvasás, a digital humanities és a hálózati kultúra alapjaiban változtatta meg azt, hogy mit értünk szöveg alatt (Labádi 2013), azonban számos esetben az is világossá vált, hogy egyes filológiai-textológiai kihívások a számítógépes technológia (optimális) alkalmazása nélkül nem kielégítően megoldhatóak (Palkó 2016). A Pilinszky János életművéhez kapcsolódó filológiai kérdések, a korpusz mérete, amely a lírát tekintve nem túl nagy, de számos szövegváltozatot felmutató, az egész oeuvre figyelembe vételével azonban akár rendkívül kiterjedtnek is gondolható, valamint az a tény, hogy a filológiai apparátus és a szövegváltozatok szinte teljes egészében a kutatás rendelkezésére állnak, több esetben analóg módon kiadásra is kerültek, lehetővé és talán szükségessé teszi nem csupán egy kritikai kiadás megszületését, hanem a kritikai kiadás digitális filológiai módszerekkel történő digitális elkészítését is. A szemantikus web technológiájának alkalmazásával, platformfüggetlen és nyílt forráskódú eszközök felhasználásával, a digitális aggregáció segítségével (Palkó 2016)¹¹ egy projekt keretében elképzelhető egy olyan Pilinszky-kritikai kiadás és Pilinszky-adatbázis, amely feloldja a szövegváltozatok és ajánlások kavalkádjának problémáját, hozzáférhetővé és korszerű digitális módszerekkel kutathatóvá teszi a filológiai kutatás által már elért eredményeket, valamint az eddig problémát jelentő orális költészetre, valamint az oeuvre teljességének kérdésére is megoldást képes nyújtani.

Mindazonáltal mindenképpen fontos lenne, hogy a Pilinszky-életmű digitális kritikai megjelenése a digitális filológia tudományterületének korszerű elvei alapján, a szövegek kódolás legújabb eredményeinek figyelembevételével, az adatrepresentáció körvonalazódó kritériumaihoz igazodva történjék meg. A digitális szövegkiadásnak hazai viszonylatban is több évtizedes múltja van, amelyben sokáig, és főként a 2000-es évek első évtizede előtti periódusban a HTML-alapú kiadások és a fájlközpontú szemlélet uralkodtak, amely Pilinszky digitális térben való megjelenésének tekintetében is megfigyelhető, hiszen az említett felületeken egy szövegegység egy fájlként reprezentálódik és csak ritkán található reflexió a szövegekkel kapcsolatban (Maróthy 2020, 9). (A legjobb esetben a szövegforrásról, megjelenési adatokról fellelhető közlés, de nem a szövegek kódolásban, hanem az index oldalon.) A digitális filológiai praxis folyamatában megfigyelhető tendencia, hogy a korai digitális szövegkiadások vizuális adatkódolását a tudományterület módszertanának és gyakorlatának bővülésével egyre inkább az adatszerű megjelenítés váltja fel (Maróthy 2020, 9), amely leginkább az XML- és TEI-kódolásra való áttérést jelenti, ugyanakkor egy újonnan készülő digitális kiadás esetén talán eme kódolási metódus használatának érvénye is megkérdőjeleződhet, hiszen úgy tetszik, hogy az ún. stand-off markup alapú szintaxis a következő lépcső a digitális szöveg megjelenítésben. A szövegen kívüli markup lényege az, hogy külön rétegekként ilyen módon külön fájlkként

11 A korszerű, 21. századi digitális adatbázis kritériumaiként.

kezeli a szöveget, és az ezekhez tartozó bárminemű szövegkritikai, filológiai, akár értelmezési állításokat, vagyis kereshetővé, értelmezhetővé válik használata által a szöveggel kapcsolatos minden állítás, lehetővé válik ezek összevetése, új állítások megfogalmazása (Maróthy 2020, 9).

Pilinszky esetén az ilyesfajta, korszerűnek tekinthető kódolás talán elengedhetetlennek tűnik, hiszen a költői életmű kisméretű, ugyanakkor mind filológiai szempontból, mind pedig értelmezését tekintve masszív háttérrel bír, a kritikai kiadás teljességét ezen háttérszövegek elérhetősége és kutathatósága adná. Ugyanakkor minél összetettebb egy digitális szövegkiadás, minél kiterjedtebb adatbázissal és minél összetettebb kódolási rendszerrel bír, annál inkább kitett az elavulás és az elavulás okozta adatvesztés veszélyének (Golden 2020, 46), amihez mindenképpen hozzá kell tenni, hogy egy multidiszciplináris keretben kidolgozott, valóban korszerűen és jól használható digitális szövegkiadás rendkívüli finanszírozási háttérrel is igényel, ami két olyan területét mutatja a digital humanities mai kérdéseinek, amelyek a Pilinszky-kritikai kiadás megvalósulását és megvalósulásának módszereit is komolyan veszélyeztethetik.

Fontos megjegyezni, hogy a szövegekódolás és adatbázis-építés trendjei mellett a digitális filológiának – így az esetleges Pilinszky-digitális kiadásnak is – egyéb, és a technikai megoldásoktól eltérő, inkább az „analóg–digitális” szembenállás szférájába mutató kérdéseknek is meg kell felelnie. Elengedhetetlennek tetszik, hogy a létrejövő adatbázis eléggé fókuszált legyen – esetünkben mindenekelőtt az életmű lírai elemeire és az azokhoz szorosan kapcsolódó adatokra koncentrálódjon – és emellett hozzáférhető, ellenőrizhető, minőségileg biztosított legyen – ehhez szinte teljességében rendelkezésre állnak a hagyományos filológiai eredmények – valamint nyílt forráskódú, korszerű adatkódolással működő szoftvert alkalmazzon (Almási 2020, 26–27). Mindemellett mindenképpen világossá kell tenni, hogy – miként a már elkészült analóg, kiadott Pilinszky-művek, levelek, cikkek esetén is – a digitálisan közzétett szövegek, szövegváltozatok nem autonóm létezőként értelmezendők, hanem a létrehozó elemző és a kódolási algoritmus által megalkotott absztrakciók (Almási 2020, 19). Vagyis óriási léptékű kontextualizációt tesznek lehetővé, amely a kutatás számára új, számítógéphasználat nélkül óriási munkát igénylő tendenciák, jelentéshalmazok elemzésére nyújt lehetőséget, ugyanakkor adatgyűjtési módszerként szükséges értelmezni őket, amelyeket minden esetben szövegkritikával kell illetni, valamint értelmezni és interpretálni szükséges (Labádi 2018, 19; Golden 2020, 37).

Valószínűsíthető azonban, hogy az irodalomtudomány felől érkező hagyományos kritika, amely talán a „szöveg mágiája elvész” (Almási 2020, 17) sorral foglalható össze a legjobban, Pilinszky esetében már érvényét kell, hogy veszítse. A digitális adatbázis elkészülte, a szavak feldarabolása, a feltételezett jelentések fázissal bíró és fázis nélküli adatokká mediálása, a számítógépes irodalomtudomány mérhető, kísérleti tudományjellege, nem képes a recepciótörténet, értelmezés és interpretáció korábbi eredményeinek annullálására, nem változtatja meg a megértés hermeneutikai-ontológiai eseményjellegét, hanem épp ellenkezőleg, további kvantitatív elemzések elvégzését, így stilometriai, filológiai, szöveggenetikai és bármilyen értelmezési lehetőségek lehetőségét nyújthatja. A szisztematikus interpretációt a

digitális jelölőnyelvek segítségével megalkotott adatbázisok teszik lehetővé, azonban az így azonosítható hozzáadott jelentések csupán a szöveg elemeinek új irányú analízisét, és ebből fakadóan más szempontú interpretációját generálhatják (Golden 2020, 36–37). Pilinszky digitális térben való megjelentetése kapcsán is lényeges, hogy ne a létrejött adatbázis, az elemzésre megalkotott szoftver jelentsen önértéket (Almási 2020, 24), hanem az a potenciál, amely egy ilyen adatbázisban és az adatbázisból kinyerhető adatokban rejlik.

Természetesen egy digitális kritikai kiadás szövegváltozatok tömkelegével szembesítené az olvasót és a kutatót egyaránt, azonban amennyiben a Pilinszky-lírákorpusz paratextuális elemeinek, a költői szövegváltozatoknak és a címváltoztatásoknak a kavalkádjában való eligazodást segítené, a szövegváltozatok fellelhetőségének és a kereshetőségnek a kérdését megoldaná, és a stand-off markup kódolással a kanonizált szövegváltozatokat egyéb adatokkal gazdagítaná, valószínűsíthetően hasznosítható tudományos eredményekkel egészítené ki a Pilinszky-olvasást, vagyis ténylegesen irodalomtudományos eszközként volna képes funkcionálni.

Irodalom

Almási Zsolt (2020): Számítógépes irodalomtudomány. *Helikon* 2020/1., 16–31.

Domokos Máttyás (2000): *Egy kis Pilinszky-filológia*. Online: <https://www.holmi.org/2000/09/domokos-matyas-egy-kis-pilinszky-filologia>.

Golden Dániel (2020): Számítógép, szöveg, tudomány. *Helikon* 2020/1., 32–51.

H. Nagy Péter (2001): A filológia kérdés(esség)e, Ady és/vagy Pilinszky. *Iskolakultúra* 2001/3., 106–108. Online: http://real.mtak.hu/61120/1/EPA00011_iskolakultura_2001_03_106-108.pdf (Letöltés: 2020.09.03.)

Labádi Gergely (2013): „Digitális filológia”. In: *Bevezetés az irodalomtudományba*. Szerk. Balázs Mihály – Bognár Péter – Fazekas Sándor – Gere Zsolt – Labádi Gergely – Ötvös Péter. Mentor(h)áló 2.0 Program. TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0008projekt. Online: http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Bevezets_az_irodalomtudomnybaV2/ii34_a_digitlis_szveg.html (Letöltés: 2020.09.06.)

Labádi Gergely (2018): Az olvasó gép: Berzsenyi Dániel versei távolról. *Digitális Bölcseszett* 2018/1., 17–34.

Maróthy Szilvia (2020): A vizuális és az adatközpontú szemlélet. *Helikon* 2020/1., 5–15.

Palkó Gábor (2016): Mit jelent a digitális filológia a szemantikus web korában: a DigiPhil projektről. *Magyar Tudomány* 2016/November. Online: <http://www.matud.iif.hu/2016/11/07.htm> (Letöltés: 2020.09.06.)

Pályi András (1998): Pilinszky János összegyűjtött levelei. *Jelenkor* 1998/3.

Tüskés Tibor (1986), *Pilinszky János*. Budapest: Szépirodalmi.

Tüskés Tibor (1996): Adatok a Pilinszky-filológiához. *Tiszatáj* 1996/11., 49–54. Online: http://tiszataj.bibl.u-szeged.hu/16353/1/tiszataj_1996_011_049-054.pdf (Letöltés: 2020.09.03.)